

Zpráva Nejvyššího soudu SSR ze dne 30.04.1974, sp. zn. Cpj 14/74, ECLI:CZ:NS:1974:CPJ.14.1974.1

Číslo: 27/1975

Právní věta: K uplatňování ustanovení zákona č. 50/1973 Zb. o pestúnskej starostlivosti v praxi súdov /1/

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 30.04.1974

Spisová značka: Cpj 14/74

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Doručování soudem, Důchod, Národní výbory, Opatrovník, Pěstounská péče, Řízení před soudem, Rozhodnutí soudu, Senát, Styk rodiče s dítětem, Účastníci řízení, Výchova dítěte, Výkon rozhodnutí, Výživné dítěte, Zastoupení

Předpisy: 94/1963 Sb. § 27

§ 15

§ 155

§ 16

§ 176

§ 18

§ 20

§ 261 40/1964 Sb. § 28 101/1964 Sb. § 33 50/1973 Sb. § 2

§ 28

§ 33

§ 34

§ 35

§ 36

§ 4

§ 44

§ 45

§ 47

§ 7

§ 78

§ 8

§ 88

§ 94

§ 99 99/1963 Sb. § 32

Druh: Rozhodnutie ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 27/1975 S. rozh.

K uplatňovaniu ustanovení zákona č. 50/1973 Zb. o pestúnskej starostlivosti v praxi súdov 1)

(Zo správy a zhodnotenia praxe súdov Slovenskej socialistickej republiky, prerokovaných a schválených občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR 30.4. 1974, [Cpj 14/74](#))

Ústava ČSSR, Zákon o rodine (zákon č. 94/1963 Zb.) i ďalšie právne predpisy vyzdvihujú skutočnosť, že pre socialistickú spoločnosť je rodina základom priaznivého duševného a fyzického rastu detí a mládeže. Otázky hmotného zabezpečenia detí a ich správnej výchovy sú trvalou súčasťou politiky socialistického štátu. Napr. v r. 1971 priama pomoc vo forme peňažitých dávok a podpora rodinám s deťmi inými nepriamymi formami (dotácie na rôzne zariadenia pre deti a iné formy) predstavovali približne 20 miliárd Kčs.

Zákon č. 50/1973 Zb., ktorý nadobudol účinnosť 1. 6. 1973, zaviedol pestúnsku starostlivosť ako ďalší druh náhradnej výchovy pre deti, ktorým sa nedostáva rodičovská výchova (pre siroty a inak opustené či zanedbané a vo výchove ohrozené deti). Pestúnmi sú občania, ktorí majú týmto deťom nahradiť rodičovskú výchovu. Pestúnska starostlivosť má podľa ustanovenia , 1 zákona č. 50/1973 Zb. prehĺbiť doterajšie výchovné opatrenia možné podľa Zákona o rodine a má sa uplatniť v tých prípadoch, keď riadnu výchovu dieťaťa nemožno zabezpečiť predovšetkým jeho osvojením a keď ústavná výchova nie je vhodná.

Prehĺbenie doterajších výchovných opatrení spočíva (na rozdiel od náhradnej výchovy iným občanom podľa ustanovenia § 45 odst. 1 Zák. o rod.) najmä v tom, že s pestúnskou starostlivosťou spojuje zákon rôzne hmotné a iné výhody, ktoré majú zabezpečiť, aby sa tento nový druh náhradnej výchovy náležite uplatnil a splnil aj svoje poslanie pri výchove detí, ktoré nemajú riadnu rodičovskú výchovu.

Ide o príspevok na úhradu potrieb dieťaťa vyplácaný zo štátnych prostriedkov, o odmenu pestúna a iné výhody, ktoré mu patria na základe výkonu pestúnskej starostlivosti najmä v nemocenskom poistení (prídavky na deti), v sociálnom zabezpečení a v pracovnoprávných vzťahoch (§ 5 až § 10 zákona č. 50/1973 Zb.).

Pretože do úvahy prichádzajú deti, ktoré spoločenskú pomoc vo forme pestúnskej starostlivosti najviac potrebujú (najčastejšie ide o siroty, o deti z rozvrátených rodín o deti, ktorých rodičia sú pozbavení rodičovských práv), je dôležité, aby súdy v spolupráci s národnými výbormi svojím postupom sledovali cieľ dostať tieto deti čo najskôr do vhodného a bezpečného prostredia v zmysle zákona o pestúnskej starostlivosti.

Je preto potrebné zhodnotiť, ako sa chápe poslanie Zákona o pestúnskej starostlivosti, či súdy správne uplatňujú jednotlivé ustanovenia zákona a ďalej či a aké právne problémy vznikajú pri používaní a výklade tohto nového zákona.

Ide o veci spoločensky neobyčajne citlivé, ktorých závažnosť nemožno posudzovať len podľa ich počtu.

O pestúnsku starostlivosť majú najväčší záujem príbuzní detí vhodných pre zverenie do pestúnskej starostlivosti. Cudzie osoby prejavujú o tieto deti menší záujem (približne 20% vecí, v ktorých súdy rozhodli).

Viacej sa zverujú do pestúnskej starostlivosti deti výše 10 ročné. Ak sa odhliadne od prípadov, v ktorých šlo o zmenu náhradnej výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. na pestúnsku starostlivosť a kde teda možno predpokladať, že ide o deti skôr staršie, treba orgány národných výborov, sprostredkujúce pestúnsku starostlivosť, a aj občanov, ktorí môžu mať o ňu záujem, orientovať tak, aby sa do pestúnskej starostlivosti zverovali predovšetkým deti mladšie, u ktorých je predpoklad dlhodobejšieho a teda spoločensky efektívnejšieho výchovného pôsobenia.

Orgány starostlivosti o deti okresných národných výborov podávajú podrobné ústne aj písomné informácie občanom, ktorí si hodlajú vziať deti do pestúnskej starostlivosti, a najmä ich poučajú o právach a povinnostiach budúcich pestúnov, o spôsobe výchovy detí, ktoré prichádzajú do úvahy, o príspevku na ne, o odmene pestúnov za výkon pestúnskej starostlivosti, o zániku pestúnskej starostlivosti a vôbec o význame tejto novej inštitúcie. Treba však v súčasnosti so súdmi ešte širšie oboznámiť verejnosť so zákonom, jeho významom a poslaním (formou prednášok v obciach a podnikoch, prostredníctvom tlače, rozhlasu a pod.).

Podľa doterajších poznatkov národné výbory venujú náležitú starostlivosť výberu (a evidencii) občanov vhodných na výkon pestúnskej starostlivosti. Vo väčšine (80 %) sú to občania zrelšieho veku (od 30 do 50 rokov). Zväčša ide o pestúnov - manželských partnerov.

Pre súdne konanie o vyslovenie pestúnskej starostlivosti orgány starostlivosti o deti ONV väčšinou predkladajú súdu podklady pre zistenie skutočného stavu. Menovite ide o podrobné údaje o budúcich pestúnoch a deťoch, vyjadrenia zamestnávateľov o príjmoch pestúnov, údaje národných výborov o osobných, majetkových, zárobkových a iných pomeroch, potvrdenia o zdravotnom stave pestúnov i detí, výpisy z registra trestov, vyjadrenia manželských poradcí atď. To prispieva k urýchleniu súdneho konania o pestúnskej starostlivosti.

a.) Pomer pestúnskej starostlivosti k zvereniu dieťaťa do výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod.

Súdom došlo nemálo návrhov od občanov, ktorým bolo maloleté dieťa zverené do výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod., na vyslovenie pestúnskej starostlivosti.

Súdy v týchto prípadoch spravidla rozhodli o pestúnskej starostlivosti, pričom svoje rozhodnutia odôvodnili iba existenciou tých okolností, ktoré boli dôvodom pre zverenie do výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. a ktoré naďalej trvajú. Nezaoberali sa tým, či je za terajšieho stavu o výchovu detí postarané práve formou výchovy nariadenej podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. a neuvádzali dôvody, pre ktoré má byť toto opatrenie premenené na pestúnsku starostlivosť.

Kladie sa preto tým naliehavejšie otázka vzájomného pomeru oboch týchto druhov náhradnej výchovy pri rozhodovaní súdov o tom, či a kedy majú siahnuť k pestúnskej starostlivosti.

Obsahová náplň oboch týchto právnych inštitútov, pokiaľ ide o vlastnú starostlivosť o dieťa, je v podstate rovnaká, ide v oboch prípadoch o náhradnú výchovu, teda o výchovu, ktorá má nahradzovať deťom rodičovskú výchovu. S tým je potom nevyhnutne spojené aj obstarávanie bežných vecí dieťaťa. Oprávnenia pestúna sú pritom vymedzené v zákona (§ 4 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb.), oprávnenia občana podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. však musí vymedziť súd. 2) Pravda, pestúnovi ukladá zákon č. 50/1973 Zb. (§ 4 ods. 1) výslovne povinnosť starať sa o dieťa osobne; ustanovenie § 45 ods. 1 Zák. o rod. takúto výslovnú osobnú starostlivosť o dieťa neukladá, ale nejde o základný rozdiel.

Rozdielom medzi oboma týmito druhmi náhradnej výchovy je, že s pestúnskou starostlivosťou sú spojené rôzne hmotné a iné výhody pre pestúna (§ 5 až § 10 zákona č. 50/1973 Zb.), ktoré výchova

podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. nemá.

V podmienkach nariadenia tej či onej náhradnej výchovy niet teda nejakých podstatných rozdielov. Ide vždy o to, či výchova dieťaťa u rodičov nie je zabezpečená. Ustanovenie § 2 Zákona o pestúnskej starostlivosti síce výslovne uvádza ako podmienku, že táto výchova nie je zabezpečená z príčin, ktoré budú zrejme dlhodobé, ale ani výchova podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. nie je v zákone označená ako opatrenie len krátkodobé. Keďže však prevzatie detí do náhradnej výchovy je v oboch prípadoch dobrovoľné, záujem budúcich vychovávateľov, aby im bolo dieťa zverené práve od pestúnskej starostlivosti, zjavne preváži a ovplyvní aj rozhodovanie súdov. Nebude pritom bez významu ani stanovisko k nariadeniu pestúnskej starostlivosti zo strany okresného národného výboru, ktorý rozhoduje o príspevku na úhradu potrieb dieťaťa a o odmene pestúna, príspevok a odmenu aj vypláca a so súdom vo veciach pestúnskej starostlivosti spolupracuje (§ 16 ods. 1 a § 18 ods. 1 zákona č. 50/1973 Zb.)

b.) Niektoré otázky súdneho konania o zverenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti (§ 15 zákona č. 50/1973 Zb.)

K zvereniu dieťaťa do pestúnskej starostlivosti dochádza spravidla na návrh budúceho pestúna či pestúnov.

Orgán starostlivosti o deti ONV, ktoré povinnosťou je vyhľadávať a evidovať občanov vhodných pre výkon pestúnskej starostlivosti, spolupracuje so súdom a pomáha občanom pri podávaní návrhov a pri zhromažďovaní podkladov pre súdne konanie.

Ide však o konanie vo veciach starostlivosti o maloletých, ktoré možno začať aj bez návrhu (§ 81 ods. 1 O. s. p.). Bolo by teda možné, aby súd, keď rozhoduje o výchove dieťaťa, zverí dieťa do pestúnskej starostlivosti, ak bude práve toto opatrenie v záujme dieťaťa a nájde sa vhodný pestún, ochotný prevziať dieťa do pestúnskej starostlivosti.

Príslušný na rozhodovanie je súd, v obvode ktorého má dieťa na základe dohody rodičov alebo rozhodnutia súdu, prípadne iných rozhodujúcich skutočností, svoje bydlisko (§ 15 ods. 1 zákona č. 50/1973 Zb.). Ide o ustanovenie zhodné s ustanovením § 88 písm. c/ O. s. p. Nie je ním teda napr. súd podľa bydliska budúceho pestúna.

Vznikli určité pochybnosti so zreteľom na ustanovenie § 36 ods. 2 O. s. p. (v znení zákona č. 158/1969 Zb.), či vo veciach pestúnskej starostlivosti má rozhodovať senát. Tieto pochybnosti sa odôvodňujú tým, že pestúnska starostlivosť je upravená osobitným zákonom a teda nie Zákonom o rodine. Tento argument neobstojí.

Pestúnska starostlivosť je nepochybne rodinnoprávnou vecou a je okrem zákona č. 50/1973 Zb. upravená aj Zákonom o rodine. Na Zákon o rodine totiž poukazuje ustanovenie § 1 ako aj ustanovenie § 20 zákona č. 50/1973 Zb., podľa ktorého ak neustanovuje nič iné zákon o pestúnskej starostlivosti použijú sa ustanovenia Zákona o rodine. Uplatní sa teda zákon o rodine v tých otázkach, ktoré neupravuje zákon č. 50/1973 Zb., a najmä aj svojimi základnými rodinnoprávnymi zásadami, v duchu ktorých treba i ustanovenia Zákona o pestúnskej starostlivosti používať (čl. V a VII Zák. o rod.).

Nieto ani procesnoprávneho dôvodu pre to, aby o zverení detí do pestúnskej starostlivosti rozhodoval samosudca, keď v obdobnom prípade o zverení dieťaťa do výchovy občana podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod. alebo do ústavnej výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 2 Zák. o rod. rozhoduje senát. Ustanovenie § 36 ods. 2 O. s. p. rozdeľuje agendu medzi senát a samosudcu podľa povahy veci.

Výraz použitý v tomto ustanovení „veci upravené Zákonom o rodine“, znamená teda celú oblasť

rodinného práva, ktorá bola predtým upravená iba Zákonom o rodine.

O zverení detí do pestúnskej starostlivosti má teda rozhodovať senát a nie samosudca.

Účastníkmi konania 3) o zverenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti je maloleté dieťa, zastúpené kolíznym opatrovníkom (§ 83 Zák. o rod.) alebo opatrovníkom ustanoveným podľa ustanovenia § 78 Zák. o rod., ďalej rodičia maloletého dieťaťa, pokiaľ nie sú pozbavení rodičovských práva podľa ustanovenia § 44 ods. 3 Zák. o rod. alebo spôsobilosti k právnym úkonom (§ 34 ods. 2 Zák. o rod.), budúci pestún (spoloční pestúni) a manžel pestúna, ak manželia žijú v spoločnej domácnosti a jeho súhlas k pestúnskej starostlivosti je podľa ustanovenia § 2 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb. potrebný.

Okresný národný výbor by bol účastníkom konania iba vtedy, ak by výslovne vystupoval na základe ustanovenia § 32 O. s. p. Súdy, pravda, ustanovujú spravidla orgán starostlivosti o deti ONV za kolízneho opatrovníka dieťaťa. Ak by národný výbor vystupoval ako účastník konania podľa ustanovenia § 32 O. s. p. nemohol by byť kolíznym opatrovníkom dieťaťa. 4)

Súhlas manžela pestúna k zvereniu dieťaťa do pestúnskej starostlivosti druhého z manželov (§ 2 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb.) je osobným právom manžela; nemožno ho teda dať prostredníctvom zástupcu (napr. manžela, ktorý sa uchádza o pestúnstvo). Nemožno ho ani nahradiť súdnym rozhodnutím, ani nie je súd oprávnený skúmať odôvodnenosť prípadného nesúhlasu. Ako pravidlo mal by byť tento súhlas daný osobne pred súdom.

Súdy správne vypočúvajú aj dieťa, ktoré má byť zverené do pestúnskej starostlivosti, ak je už odrastenejšie a schopné posúdiť obsah pestúnskej starostlivosti (§ 15 ods. 3 zákona č. 50/1973 Zb.). Nejde tu o súhlas dieťaťa (ako pri osvojení v zmysle ustanovenia § 67 Zák. o rod.), ale o jeho vyjadrenie k pestúnskej starostlivosti. 5)

Súdy zisťujú spravidla dostatočne podmienky pestúnskej starostlivosti tak na strane dieťaťa (§ 2 ods. 1 zákona č. 50/1973 Zb. a § 1 vyhlášky č. 53/1973 Zb.), /6/ ako aj na strane pestúnov (§ 3 zákona č. 50/1973 Zb. 6) a § 2 vyhlášky č. 53/1973 Zb.). Používajú pritom spravidla podklady, ktoré im predložil orgán starostlivosti o deti ONV, a podľa potreby ich dopĺňujú vlastným zisťovaním. Vypočúvajú okrem toho účastníkov a neprítomného rodiča často dožiadaným súdom.

V rozhodnutiach súdy správne používajú znenie výroku, že sa dieťa zveruje do pestúnskej starostlivosti pestúna či do spoločnej pestúnskej starostlivosti pestúnov (manželov), pričom nálezite označujú osoby dieťaťa a pestúna (pestúnov). Je však nadbytočné, aby okrem toho ešte v osobitnom odseku výroku rozsudku tieto osoby výslovne ustanovovali za pestúnov.

Treba však upozorniť, že tam, kde už predtým bolo dieťa zverené do výchovy podľa ustanovenia § 45 ods. 1 Zák. o rod., hoci u občana, ktorý sa stáva pestúnom, alebo ak bola nariadená ústavná výchova podľa ustanovenia § 45 ods. 2 Zák. o rod., treba toto skoršie výchovné opatrenie osobitným výrokom rozsudku ku dňu právoplatnosti rozhodnutia o pestúnskej starostlivosti výslovne zrušiť, lebo obe opatrenia sa navzájom vylučujú.

Právoplatné rozhodnutie o zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti treba doručiť okrem účastníkov vždy okresnému národnému výboru, aj keď nebol účastníkom konania podľa ustanovenia § 32 O. s. p., ani kolíznym opatrovníkom dieťaťa.

c.) Vzťahy medzi pestúnom a dieťaťom

Práva a povinnosti pestúna sú vymedzené ustanovením § 4 zákona č. 50/1973 Zb. Ich osobitné vymedzovanie vo výroku rozhodnutia súdu tu nie je namieste. Vhodné je iba poučenie pestúna o týchto právach a povinnostiach v odôvodnení rozhodnutia, čo niektoré súdy aj robia, i keď už pestúna

na pojednávani poučili. Poučenie nepatrí do výroku rozhodnutia.

Ustanovenie § 4 ods. 1 zákona č. 50/1973 Zb. ukladá pestúnovi výslovne osobnú starostlivosť o dieťa a podľa ustanovenia § 4 ods. 2 tohoto zákona má pestún právo dieťa zastupovať a spravovať jeho záležitosti iba v bežných veciach.

O povinnosti osobnej starostlivosti o dieťa táto dôvodová správa uvádza, že osobnou starostlivosťou pestúna o dieťa sa rozumie starostlivosť, ktorá sa spravidla venuje dieťaťu v rodine. Pestún môže však v čase, keď je zamestnaný, dávať dieťa do denných jasí, materskej školy alebo ak dieťa navštevuje školskú družinu. Podmienku osobnej starostlivosti možno považovať za splnenú, ak napr. z dôvodu krátkodobej choroby pestúna bolo dieťa dané do týždenných jasí alebo iného obdobného zariadenia, alebo keď pestún zabezpečil po tomto čas starostlivosť o dieťa inou osobou. Musí však ísť len o mimoriadnu, nepredvídanú situáciu a nie o pravidelné zverovanie detí týmto zariadeniam. Pri ústavnej výchove by podmienka osobnej starostlivosti nebola splnená.

Práva a povinnosti pestúna (§ 4 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb.) vysvetľuje dôvodová správa k tomu zákonu, tak, že pestún má pri výchove dieťaťa práva a povinnosti rodičov, bude však dieťa zastupovať a spravovať jeho veci namiesto rodičov, len ak pôjde o bežné veci. Toto oprávnenie pestúna je výlučné. V ostatných, t. j. nie bežných veciach dieťaťa budú zastupovať s spravovať jeho veci rodičia, poprípade opatrovník. Pôjde najmä o voľbu povolania, pokiaľ dieťa nie je oprávnené zvoliť si svoje povolanie samo, o ďalšie vzdelanie dieťaťa, o rozhodovanie o majetku dieťaťa a pod. Pri rozhodovaní o majetku dieťaťa je ochrana záujmu dieťaťa zabezpečená tým, že opatrenie zákonného zástupcu vo veci správy majetku v podstatných veciach musí byť podľa ustanovenia § 28 O. z. schválené súdom. Pestún môže sa domáhať rozhodnutia súdu aj proti iným rozhodnutiam zákonného zástupcu dieťaťa (napr. pri rozhodovaní o povolaní dieťaťa).

d.) Prechod nároku na výživné na štát (§ 7 zákona č. 50/1973 Zb.) Zákon o pestúnskej starostlivosti v § 7 ods. 1 ustanovuje, že súd uloží rodičom, prípadne iným občanom povinným poskytovať výživné dieťaťu, aby toto výživné poukazovali príslušnému národnému výboru. 7)

Účastníkom tohoto konania je vždy aj príslušný okresný národný výbor (§ 7 ods. 1 a § 16 ods. 1 zákona č. 50/1973).

Môže pritom ísť o prvé určenie výživného. Ak už výživné bolo predtým určené a súd jeho výšku nemení, rozhodnutím budú sa iba uložiť povinnému platiť takto už určené výživné do rúk okresnému národnému výboru. Ak už bolo výživné určené, ale súd mení jeho výšku podľa ustanovení § 99 Zák. o rod. a § 163 O. s. p., novým rozhodnutím zmení pôvodné rozhodnutie.

Podľa ustanovenia § 7 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb. nárok na výživné určené rozhodnutím súdu prechádza na čs. štát, a to až do výšky poskytovaného príspevku na úhradu potrieb dieťaťa. Čo do prípadného zvyšku, ukladá sa pre dieťa až do jeho plnoletosti na národnom výbore, ktorý vypláca príspevok.

Okresný národný výbor na základe tohto rozhodnutia bude oprávnený vymáhať aj tú časť výživného, ktorá neprechádza na štát a bude sa na okresnom národnom výbore pre dieťa ukladať do jeho plnoletosti.

e.) Styk rodiča s dieťaťom v pestúnskej starostlivosti

V niektorých prípadoch súdy pri zverení dieťaťa do pestúnskej starostlivosti upravujú aj styk rodiča s dieťaťom (pokiaľ rodič nie je pozbavený rodičovských práv), spravidla ak rodič v tom zmysle podá návrh.

Úpravu styku rodiča s dieťaťom súdy často odôvodňujú tým, že medzi rodičom a pestúnmi sú nedorozumenia o styku s dieťaťom v pestúnskej starostlivosti.

V niektorých prípadoch súdy aj zakázali styk rodičov s dieťaťom v pestúnskej starostlivosti s odôvodnením, že by so zreteľom na život, akým rodič žije, mohol ohroziť mravný vývoj dieťaťa.

V niektorých rozhodnutiach súdy vo výroku svojho rozsudku nesprávne uvádzajú, že sa styk rodiča s dieťaťom neupravuje alebo že tento ostáva voľný, s poukazom na to, že niet dôvodu pre úpravu styku, lebo rodič sa s pestúnom (pestúnmi) aj tak dohodne (napr. keď sú nimi starí rodičia dieťaťa), inokedy zase s výslovným poukazom na to, že je úprava styku rodiča s dieťaťom v prvom rade vecou dohody s pestúnom (s pestúnmi), a len v prípade, ak by k nej nedošlo, rozhodne súd.

Výroky rozsudkov o úprave styku nebývajú v odôvodnení doložené poukazom na zodpovedajúci právny predpis.

V zákone o pestúnskej starostlivosti niet, pravda, žiadnych ustanovení o úprave styku. Treba preto podľa ustanovenia § 20 zákona č. 50/1973 Zb. podporne použiť ustanovenia Zákona o rodine. Pôjde tu v prvom rade o ustanovenie § 27 Zák. o rod., prípadne o ustanovenie § 44 ods. 2 zák. o rod. 8)

f.) Starý rodič ako pestún

Starí rodičia bývajú veľmi často pestúnmi dieťaťa a Zákon o pestúnskej starostlivosti s tým aj počíta, lebo starého rodiča ako možného pestúna výslovne uvádza v ustanovení § 8 ods. 2 a zrejme ho má na zreteli aj v ustanovení § 5 ods. 4, keď uvádza pestúna, ktorý má zároveň vyživovaciu povinnosť voči dieťaťu v pestúnskej starostlivosti.

Osobitosťou prípadu, keď je starý rodič pestúnom dieťaťa, je to, že i starý rodič ako pestún má dostávať príspevok na výživu dieťaťa, hoci má vlastne zákonnú vyživovaciu povinnosť voči vnukovi podľa ustanovenia § 88 Zák. o rod., aj keď len v rozsahu nutnej výživy (§ 90 Zák. o rod.).

Zákon č. 50/1973 Zb. rieši túto otázku ustanovením § 5 ods. 4. Ak má dieťa nárok na výživné voči svojmu pestúnovi, patrí príspevok na výživu, len ak je vyšší, a to vo výške rozdielu medzi príspevkom a sumou výživného. 9) Rozsah vyživovacej povinnosti pestúna určí pre potreba rozhodnutia o výške príspevku na výživu súd na návrh príslušného národného výboru. Súd rozhodne výrokom, v ktorom vycíslil v peniazoch výživu, ktorú je starý rodič povinný dieťaťu poskytovať.

Z blízkeho príbuzenského vzťahu starého rodiča vyvodzuje zákon i ten ďalší dôsledok, že starému rodičovi ako pestúnovi v zásade nepatrí odmena; možno mu ju priznať iba v prípadoch hodných osobitného zreteľa (§ 8 ods. 2 zákona č. 50/1973 Zb.). O taký osobitný prípad pôjde vtedy, keď čistý príjem na osobu v rodine starého rodiča je nízky (napr. metodické pokyny Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR vydané v r. 1973 na vykonanie zákona č. 50/1973 Zb., uverejnené vo Spravodajcovi Ministra práce a sociálnych vecí SSR, čiastka 6/1973, uvádzajú napr. v čl. XI/5 príjem menší ako 620,- Kčs mesačne); pritom sa berú do úvahy osoby, ku ktorým má starý vodič vyživovaciu povinnosť, neberie sa však ohľad na samo dieťa v pestúnskej starostlivosti.

g.) Opatrovníctvo a pestúnstvo

Podľa ustanovneia § 11 zákona č. 50/1973 Zb. ak sa opatrovník ustanovený súdom v zmysle ustanovenia § 78 ods. 1 Zák. o rod. o dieťa osobne stará, patria nároky podľa ustanovení § 5 až 10 zákona č. 50/1973 Zb. aj tomuto dieťaťu a opatrovníkovi.

Zákon o pestúnskej starostlivosti teda rozlišuje pri opatrovníkovi ustanovenom podľa ustanovenia § 78 ods. 1 Zák. o rod. okolnosť, či sa opatrovník o dieťa osobne stará alebo nie. V opatrovníctve

pojenom s osobnou starostlivosťou o dieťa je potom už tým samým zahrnutá aj náplň pestúnskej starostlivosti. Niet preto dôvodu opatrovníka, ktorý má vykonávať aj osobnú starostlivosť o dieťa, ustanovovať okrem toho za pestúna. zákon obe funkcie rozlišuje, každá má svoju osobitnú náplň a ich spojenie v jednej osobe si zákon zjavne predstavuje nie ako spojenie dvoch funkcií, ale ako výslovné zhrnutie osobnej starostlivosti o dieťa do funkcie opatrovníka s dôsledkami v zmysle ustanovenia § 11 zákona č. 50/1973 Zb. Dôvodová správa k zákonu č. 50/1973 Zb. uvádza, že v ustanovení § 78 a nasl. zák. o rod. nie je obsiahnutá povinnosť opatrovníka osobne sa starať o dieťa zverené mu do opatrovníctva a nároky podľa ustanovení § 5 až § 10 zákona č. 50/1973 Zb. prislúchajú dieťaťu a opatrovníkovi, ak sa opatrovník o dieťa osobne stará.

Aj v budúcnosti bude potrebné, aby dieťaťu v pestúnskej starostlivosti, ktoré nemá rodičov a môže byť pestúnom zastúpené len v rozsahu svojich oprávnení podľa ustanovenia § 4 ods. 1 zákona č. 50/1973 Zb., bol pre prípadné potrebné ďalšie zastúpenie ustanovený ako zákonný zástupca opatrovník podľa ustanovenia § 78 Zák. o rod., nie však s povinnosťou osobnej starostlivosti oň. 9)

h.) Sirotský dôchodok pre dieťa v pestúnskej starostlivosti

Sirotský dôchodok je podľa predpisov o sociálnom zabezpečí nárokom dieťaťa (§ 33 zákona č. 101/1964 Zb. a § 68 zákona č. 103/1964 Zb.). /11/ Sirotský dôchodok jednostranne osirelého dieťaťa sa vypláca do rúk jeho žijúceho rodiča, pokiaľ je zákonným zástupcom dieťaťa.

Po ustanovení pestúna, ktorý je oprávnený dieťa v pestúnskej starostlivosti zastupovať v bežných veciach, má však byť sirotský dôchodok poukazovaný pestúnovi, lebo poberanie pravidelných dávok sirotského dôchodku je bežnou vecou, pri ktorej pestún dieťa zastupuje, nehládajúc na to, že sirotský dôchodok je určený na výživu dieťaťa, ktorú zabezpečuje pestún.

Nesprávne by bolo poukazovanie sirotského dôchodku okresnému národnému výboru, lebo tu neplatí ustanovenie § 7 zákona č. 50/1973 Zb.

Takisto niet dôvodu vydávať o ďalšom vyplácaní sirotského dôchodku dieťaťa v pestúnskej starostlivosti rozhodnutie súdu. Oznamovanie pestúnskej starostlivosti Správa dôchodkov v Bratislave 12) nie je uložené súdom žiadnym predpisom.

Bude preto vecou pestúna, aby si na podklade právoplatného rozhodnutia súdu sám zariadil, aby sirotský dôchodok bol v budúcnosti vyplácaný do jeho rúk. V tomto zmysle by mali v uvádzaných prípadoch súdy ustanoveného pestúna poučiť.

i.) Dohľad na pestúnsku starostlivosť

Treba ešte pripomenúť, že v zmysle ustanovenia § 47 Zák. o rod. a podľa ustanovenia § 159 Spravovacieho poriadku pre okresné a krajské súdy (vydaného inštrukciou Ministerstva spravodlivosti SSR z 18. 6. 1973 č. 15/1973-L, uverejnenou v čiastke 5/1973 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR; oznámenie o jej vydaní pozri v čiastke 19/1973 Zb.) /13/ ak dieťa bolo zverené do pestúnskej starostlivosti, uloží súd pestúnovi, aby v určených obdobiach, najmenej raz ročne, podal správu o zverenom dieťati, najmä o jeho zdravotnom stave a postupe výchovy.

Okrem toho, ak to vyžaduje stav dieťaťa, vyžiada si súd od orgánu starostlivosti o deti ONV, v obvode ktorého je dieťa v pestúnskej starostlivosti, správu ako sa pestúnska starostlivosť vykonáva. 14)

1) Pozri aj č. 28/1975, č. 29/1975 a č. 30/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk

- 2) Porov. zborník Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 370-172.
- 3) Pozri ďalej aj č. 29/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.
- 4) Porov. stanovisko uverejnené pod č. 48/1974 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, str. 189.
- 5) Pozri ďalej rozhodnutie č. 32/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.
- 6) V ČSR vyhlášky č. 52/1973 Zb.
- 7) Pozri ďalej aj č. 30/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.
- 8) K otázkam rozhodovania súdov o úprave styku porov. zborník Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 278-291.
- 9) Pozri ďalej č. 28/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk (str. 501).
- 10) Porov. aj Metodické pokyny ministerstva práce a sociálnych vecí ČSR (sdělení č. 16 v částce 11-12/1973 Sbírky instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR).
- 11) Porov. teraz § 40 a § 41 zákona č. 121/1975 Zb.
- 12) Teraz Úřadu důchodového zabezpečení v Praze a Úřadu dôchodkového zabezpečenia v Bratislave.
- 13) V ČSR § 195 jednacího řádu pro okresní a krajské soudy (vydaného ministerstvem spravedlnosti ČSR instrukcí z 5. 6. 1973 čj. 417/73-L, uveřejněnou v částce 5-6/1973 Sbírky instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR; viz oznámení v částce 16/1973 Sb.).
- 14) Dohľad nad výkonom pestúnskej starostlivosti národnými výbormi upravujú bližšie ustanovenie § 7 vyhlášky č. 53/1973 Zb. (v ČSR č. 52/1973 Zb.) a čl. XV a XVI už citovaných metodických pokynov Ministerstva práce a sociálnych vecí SSR (ministerstva práce a sociálných vecí ČSR) vydaných v r. 1973 na vykonanie zákona č. 50/1973 Zb.